

Innspill til forslag til statsbudsjett 2026

Nasjonalforeningen for folkehelsen er en frivillig, humanitær organisasjon som jobber med folkehelse, forskning på hjerte- og karsykdommer og demens, og er interesseorganisasjon for personer med demens og deres pårørende.

Kapittel 760, post 63 Investeringstilskudd til heldøgns omsorgsplasser

Antallet sykehjemsplasser har stått på stedet hvil i snart tjue år, til tross for at den forventede veksten i antall eldre er i gang. Mange av dagens over én million pensjonister vil ha behov for sykehjemsplass i løpet av overskuelig fremtid. I dag er det over 100 000 personer med demens i Norge. Dette tallet er forventet nær doblet innen 2040. Rundt 84 prosent av dem som har langtidsplass i sykehjem i dag, har demens. Det er en politisk målsetting at eldre skal bo hjemme så lenge som mulig, men for personer med demens er det ofte ikke et alternativ å bli boende hjemme til livets slutt.

Det er heller ikke forsvarlig overfor de pårørende, fordi omsorgsbehovet er for omfattende. I perioden før innleggelse på sykehjem mottar denne gruppa hele 160 timer bistand fra pårørende, i tillegg til hjelpen de får fra den kommunale helse- og omsorgstjenesten. Tidligere i sykdomsforløpet er gjennomsnittet til sammenlikning 60-85 timer pårørendebistand. Det er derfor behov for oppskalering av sykehjemkapasiteten, ikke minst av hensynet til pårørende.

Nasjonalforeningen for folkehelsen er glad for at det er foreslått 3 365 mill. kroner i tilsagnsramme for heldøgns omsorgsplasser, og at 1000 mill. kroner av dette, tilsvarende om lag 450 plasser, er forbeholdt netto tilvekst i kommunene. Dette er et nødvendig grep for å sikre reell kapasitetsvekst. Vi er likevel bekymret for at rammen ikke er tilstrekkelig til å møte det anslåtte behovet for 18 000 nye sykehjemsplasser innen 2035, slik regjeringen selv pekte på i Eldreløftet. For å følge opp ambisjonen, må det bygges ut 1800 nye plasser hvert år.

I tillegg kan tilskuddsordningen nyttes til sykehjemsplasser, omsorgsboliger og dagsenter. Fordelingen av hva det gis tilskudd til varierer, men andelen som har gått til å bygge sykehjemsplasser har i perioden 2018-2022 variert fra 35 til 61 prosent. For personer med demens vil det ofte ikke være tilstrekkelig omsorgsnivå på andre heldøgns omsorgstilbud, enn sykehjem. Vi ber om at komiteen fremmer følgende merknad:

- Komiteen ber regjeringen vurdere hvordan investeringstilskuddet til heldøgns omsorgsplasser kan innrettes på en måte som sikrer en reell økning i antallet sykehjemsplasser, i tråd med det behovet regjeringen selv har pekt på

Demensplan 2025, Kap. 760, post 21.

Vi er glade for at det gjennom Demensplan 2025 er bevilget 1 million kroner til arbeidet med kampanjen demensvennlig samfunn, og 1 million kroner i tilskudd til lokalt informasjons- og veiledningsarbeid. Samtidig ønsker vi å påpeke at nivåene på tilskuddene har vært uforandret siden 2015. Det innebærer at det i praksis har vært en årlig reduksjon i ti år på et område der behovet øker år for år, med økt antall pasienter.

- Vi ber om at hvert av disse tilskuddene økes til 1,5 millioner kroner for 2025.

Kap. 760, post 70, Informasjons- og kontaktskapende arbeid mv.

Økt innstas fra pårørende og mer samarbeid mellom det offentlige og frivilligheten pekes på som del av løsningen på det økte presset i helsetjenestene som følge av flere eldre. Dessverre gjenspeiles ikke dette behovet i bevilgningene i forslag til statsbudsjett for 2026.

Frivilligheten er avhengig av stabile og forutsigbare rammevilkår. Tilskuddene til frivilligheten har blitt redusert etter omleggingen i 2023, da to ordninger ble slått sammen. Siden sammenslåingen har ordningen blitt redusert fra snaue 31,9 mill. kroner til foreslåtte 25,5 mill. kroner for 2026. Gitt at deler av ordningen er øremerket, er dette en betydelig reduksjon i løpet av få år. I 2025 var det totale søknadsbeløpet om lag 114,8

mill. kroner fordelt på 77 søknader. Om det virkelig er et politisk ønske at frivillig innsats på helsefeltet skal økes, må midlene følge med.

- Nasjonalforeningen ber komiteen øke tilskuddsrammen til «Informasjon- og kontaktskapende arbeid» til minimum 35 millioner kroner for 2026.

Vi etterlyser også en styrking av pårørendearbeidet. Pårørendestrategien løper ut i 2025, og det foreligger ingen planer om en ny eller forlenget strategi. I stedet pekes det på «ulike tiltak» uten at disse er konkretisert eller med medfølgende midler. Vi er også svært skuffet over at regjeringen har valgt å oppheve anmodningsvedtaket om å gjennomgå og forbedre permisjonsrettighetene for pårørende slik de ble pålagt å gjøre i anmodningsvedtaket som ble fattet i forbindelse med behandling av Bo trygt hjemme-reformen.

- Nasjonalforeningen ber komiteen styrke bevilgningene til støtte til pårørendearbeid, herunder tilskuddsordningen Helhetlig støtte til pårørende med krevende omsorgsoppgaver

Vi ønsker også å kommentere at vi er glade for at det foreslås opprettet en tilskuddsordning på 60 mill. kroner rettet mot frivillige og ideelle aktører som tilbyr aktiviteter for eldre. Vi er imidlertid opptatt av at dette ikke må komme i veien for kommunenes lovpålagte dagaktivitetstilbud til mennesker med demens. Ifølge Helsedirektoratets kvalitetsindikatorer var det i 2024 kun 16,2 prosent av hjemmeboende med demens som mottar kommunale helse- og omsorgstjenester som har et tilbud.

Støtte til Nasjonalforeningen for folkehelsen som pasientorganisasjon

Nasjonalforeningen for folkehelsen er den eneste pasient- og brukerorganisasjonen for personer med demens og deres pårørende, og at vi fortsatt ikke mottar driftsstøtte. På grunn av vårt sammensatte mandat, faller vi utenfor kriteriene i Forskrift om tilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner. I mange år har vi jobbet for en unntaksbestemmelse i forskriften. Dette har imidlertid vist seg å være vanskelig.

Vi opplever at det er politisk enighet om at interesseorganisasjonen for personer med demens fortjener offentlig støtte på linje med andre interesseorganisasjoner. Det har altså over mange år vist seg at det, på tross av politisk vilje, ikke har vært mulig å gjøre unntak i ordningen for driftstilskudd til funksjonshemmedes organisasjoner. Vi ber derfor om at Nasjonalforeningen for folkehelsen i stedet får et øremerket tilskudd over statsbudsjettet, slik at vi sikres likebehandling med de andre organisasjonene.

- Vi ber nå om en bevilgning på 10 millioner kroner i øremerket driftstilskudd til Nasjonalforeningen for folkehelsen over kap. 760, post 70

Innføring av skolemat

Til slutt vil gjøre komiteen oppmerksom på en sak som ligger i et skjæringspunkt mellom Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementets ansvarsområde: nemlig en skolematordning.

I behandlingen av «Meld. St. 34 (2023–2024) En mer praktisk skole – Bedre læring, motivasjon og trivsel på 5.–10. trinn» vedtok Stortinget at regjeringen i forslag til statsbudsjett skulle legge frem en plan for innføring av et sunt, daglig skolemåltid. I Kunnskapsdepartementets budsjettforslag er en slik plan presentert, men uten avsatte midler.

- Vi ber komiteen i budsjettdialogen med kolleger i Utdannings- og forskingskomiteen sikre at det avsettes midler til innføring av en skolematordning i 2026 i tråd med intensjonen i vedtak nr. 63, 28. november 2024